

DOM

Afsagt den 16. september 2014 i sag nr. BS

L

mod

V

Sagens baggrund og parternes påstande

Denne sag vedrører spørgsmålet, om V er erstatningsansvarlig for en arbejdsskade, som L pådrog sig den 20. december 2010, om der er den nødvendige årsagsforbindelse samt om opgørelsen af erstatningen.

Sagsøgeren, , har påstået sagsøgte, V, tilpligtet til sagsøgeren at betale kr. 1.775.222,24 med tillæg af sædvanlig procesrente af kr. 226.306,06 fra sagens anlæg, kr. 221.716,18 fra den 1. oktober 2012 og kr. 1.327.200,00 fra den 12. februar 2014 – alt til betaling sker.

V har påstået frifindelse, subsidiært betaling af et mindre beløb efter rettens skøn, alene forrentet fra sagens anlæg.

Oplysningerne i sagen

L blev i 2005 ansat som montør hos V (i det følgende V) i afdelingen i Viborg. Han var afskediget i en periode fra 2009, men blev i marts 2010 atter ansat, dog nu tidsbegrænset fra den 5. april 2010 til den 23. december 2010.

Den 20. december 2012 om eftermiddagen var L sammen med to kolleger i færd med at samle to tons tunge elementer til en vindmølle. Der skulle herunder spændes 55 bolte. 53 af boltene blev spændt med hydraulikværktøj, men de to sidste bolte kunne ikke spændes med hydraulikspændere, idet der sad en kabelbakke i vejen. Der blev derfor anvendt en mekanisk momentnøgle hertil. L har forklaret, at han under arbejdet med at fastspænde disse to sidste bolte med den mekaniske nøgle fik et smæld i ryggen og umiddelbart efter stærke smerter i ryggen.

L har været sygemeldt siden ulykken den 20. december 2010 og

blev pr. 1. september 2012 tilkendt førtidspension.

Ulykken blev anmeldt til Arbejdsskadestyrelsen og til brug for behandlingen indhentede Arbejdsskadestyrelsen en speciallægeerklæring af 11. april 2011, udarbejdet af læge, PhD Anette Torvin Møller. Af diagnoser, resume og konklusion heri fremgår følgende:

Diagnoser (danske/latin)

Ruptura disci intervertebralis lumbalis - rift i diskus
Dolores dorsi lumbalis - lænde-rygsmerter

Resume

Skaden:

1. Løfter 20.12.2010 i foroverbøjet stilling en momentnøgle fra knæ-niveau til lidt over hofteniveau for at spænde en bolt under monteringen af to vindmølle-halvdele. Får med det samme lænderygsmerter og føleforstyrrelser ud i begge ben til tåniveau.
2. MR skanning har vist rift i diskus mellem 4. og 5. lændehvirvel og to diskus protusioner med påvirkning af L4 roden på begge sider

Behandling: Fysioterapi i varmtvandsbassin samt smertestillende medicin. Har haft nogen effekt på føleforstyrrelserne som nu ikke længere er konstante, men opstår ved belastning.

Arbejdet: Sygemeldt fra hændelsen, sidenhen fyret idet fabrikken lukkede.

Helbredsklager: Lænderygsmerter og ved længere tids liggende, stående eller gående stilling føleforstyrrelser til knæniveau. Smerterne har indflydelse på LZ's daglige funktionsniveau

Objektivt: Fikseret lumbal del. Positiv skin-roll test over L2 til L5. Indskrænket smertebetinget bevægelighed ved ekstension og sidebøjning - specielt med højre. Ømhed ved direkte palpation af L4 og L5. Finger/gulvafstand 35 cm.

Konklusion

Der er, efter min mening, overensstemmelse mellem skaden, de fremsatte klager og de objektive fund. Efter min vurdering er tilstanden endnu ikke stationær, og hvorvidt der vil være varige men er uvist.

Arbejdsskadestyrelsen traf den 23. december 2011 afgørelse i sagen, hvorefter ulykken anerkendes som en arbejdsskade. L varige men blev fastsat til 5 %. Der blev foreløbigt ikke statueret ret til erstatning for er-

hvervsevnetab, men der skulle ses på størrelsen af erhvervsevnetab igen den 1. maj 2012.

Sagen er anlagt den 25. juni 2012.

Til brug for Arbejdsskadestyrelsens fornyede behandling blev indhentet endnu en speciallægeerklæring af 27. oktober 2012, udarbejdet af speciallæge i neurologi, overlæge Lene Rosendahl. Heraf fremgår blandt andet:

"Diagnoser

Forsnævring af rygmærskanalen (Spinalstenose).
Slidigt i ryggen (Degeneratio disci intervertebralis lumbalis).
Posttraumatisk stresssyndrom (PTSD) (Post traumatisk belastningsreaktion).

Resume

Det drejer sig om en nu 52 årig herboende flygtning fra Bosnien, som for 1 år 10 måneder siden den 20.12.2010 får en kraftig forvridning i lænderyggen, da han skal skrue en meget stor bolt sammen på en vindmølle. Normalt anvendes der hjælpemidler til dette.

Skaden:

Forvridning i lænderyggen.

Behandling:

- 1) Langvarig sygemelding med aflastning.
- 2) Smertestillende medicin.
- 3) Fysioterapi uden effekt.

Arbejde:

Ulykken skete nogle få dage før hans ansættelsesforhold ophørte ved V , da firmaet lukkede i Viborg. Siden langtidssygemeldt. Forløbet kompliceret af posttraumatisk stresssyndrom, hvorfor han har fået tilkendt helbredsbetinget førtidspension den 01.09.2012.

Helbredsklager:

- 1) Kronisk ondt i lænderyggen med udstråling til begge ben til knæniveau.
- 2) Når han sidder ned, sidder han skævt på stolen for at aflaste venstre side.
- 3) Når han ligger, kan han ikke ligge på ryggen, da det gør for ondt ned i venstre ben.
- 4) Kan højst gå 20 minutter, herefter må han pausere 5-10 minutter, inden han kan fortsætte.
- 5) Psykisk har han i forløbet været depressiv og været i antidepressiv behandling. Aktuelt er han ude af behandling og føler sig også mindre trist, men stemningslejet er endnu ikke normaliseret.

Objektivt:

Udseende ældre end svarende til alder. Stemningslejet forsænket. Smerteforpint. Bevæger sig med besvær til og fra lejet og i forbindelse med af- og påklædning. Sidder skævt på stolen idet han aflaster venstre side.

- 1) Skæv ryg med sinistrokonveks thoracal skoliose.
- 2) Nedsat bevægelighed af ryggen i alle retninger.
- 3) Dunkømheden over nedre processus spinosi i lænderyggen og palpatorisk ømhed af den paravertebrale muskulatur.
- 4) Kan kun lige akkurat løfte begge ben over lejet ved strakt bentest.
- 5) Svage/manglende, egale patellareflekser. Højre akillesrefleks normal, venstre kan ikke fremkaldes.
- 6) Nedsat sensibilitet for stik og berøring på hele venstre underekstremitet.

Konklusion

Bortset fra en enkeltstående episode med forbigående rygsmerter tilbage i 2001, har skadelidte ikke haft recidiverende lænderygsmerter, som har forhindret ham i at kunne passe sit arbejde igennem mange år på Vestas eller haft rygsmerter, som han har søgt lægebehandling for.

De degenerative rygforandringer og spinalstenose, som efterfølgende er påvist ved røntgenfotografering og MR-scanning af lænderyggen 3 uger efter UT, har således ikke været symptomgivende eller medført funktionsnedsættelse.

Der er derfor sammenhæng mellem den aktuelle skade, de fremsatte klager og de objektive fund.

Skaden er yderligere kompliceret af, at han på grund af smerterne og prognosen for disse får depression, som efterfølgende viser sig at være en del af et posttraumatisk stresssyndrom, som han har pådraget sig inden han flygtede fra Bosnien til Danmark i 1992. Han får derfor efterfølgende tilkendt helbredsbehandling før tidspension.

Såfremt forløbet ikke ville være kompliceret af PTSD, er det min vurdering ved undersøgelsen i dag, at skadelidte ikke ville have været i stand til at kunne klare et fysisk belastende arbejde med de rygsymptomer han har.

Tilstanden vurderes medicinsk stationær og bør forsikringsmæssigt kunne afklares.

Efter min vurdering har ulykkestilfældet efterladt varigt mén.

Forløbet har vist, at ulykkestilfældet har medført erhvervsevnetab.

Arbejdsskadestyrelsen traf den 25. januar 2013 ny afgørelse i sagen, hvorefter L ; varige mén blev forhøjet til 12 %, og hans tab af erhvervsevne blev fastsat til 40 %.

Af begrundelsen for varigt mén fremgår blandt andet:

Du havde lænderygsmarter. Vi har fastsat dit varige mén efter et skøn, fordi skadens følger ikke er nævnt i vores vejledende méntabel. Du har lette daglige smerter med udstråling til begge knæ med middelsvær bevægeindskrænkning med finger-gulv-afstand på 50 cm.

Vi har fastsat dit mén til 12 procent. Efter tabellens punkt B.1.3.4 vurderes følger efter forvridninger, diskusprolaps, brud og belastningsskader med middelsvære, daglige rygsmarter, eventuelt med udstrålende bensmerter, med let bevægeindskrænkning, til 12 procent.

Vi har sammenholdt med dette punkt i tabellen, da følgerne på en række områder ligner din skade.

Vi har ikke fundet grundlag for at foretage fratræk for forudbestående, idet dine konkurrerende forhold i ryggen har ikke været symptomgivende før skaden.

Af begrundelsen for tab af erhvervsevne fremgår blandt andet:

Følgerne efter arbejdsskaden medfører, at du har et betydeligt skånebehov inden for mange erhverv. Du kan ikke varetage et praktisk orienteret arbejde i samme omfang som før skaden, idet du ikke kan arbejde med rygbelastende arbejdsfunktioner.

....

Dit samlede tab af erhvervsevne vurderer vi er 80 procent. Vi mener ikke, at din psykiske sygdom, PTSD med overvejende sandsynlighed skyldes arbejdsskaden, fordi dit arbejdsliv ikke har været egnet til at medføre psykisk sygdom.

Din psykiske sygdom mener vi udgør cirka halvdelen af dit samlede tab af erhvervsevne. Det betyder, at dit tab af erhvervsevne på grund af arbejdsskaden er fastsat til 40 procent.

V. forsikringsselskab,
styrelsens afgørelse af 25. januar 2013.

påklagede Arbejdsskade-

Retslægerådet har i erklæring af 2. september 2013 besvaret følgende spørgsmål således:

Spørgsmål A:

Idet der henvises til speciallægeerklæring af 27. oktober 2012 (bilag 15) ønskes det oplyst, om der er holdepunkter for at fastslå, at de angivne lidelser:

1. Forsnævring af rygmarvskanalen (spinalstenose)
2. Slidgigt i ryggen (degeneratio discii intervertebralis lumbalis)

3. Posttraumatisk stresssyndrom (PTSD) (Post traumatisk belastningsreaktion)

Er forårsaget af påvirkninger, sagsøger måtte være udsat for på sit arbejde den 20. december 2010.

1: Nej.

2: Nej.

3: Nej.

Spørgsmål B:

Er der holdepunkter for at fastslå, at de forandringer i L¹ ces ryg, der er konstateret ved billeddiagnostiske undersøgelser den 12. januar 2011 (bilag 11, s. 5), 8. februar 2011 (bilag 11, s. 8 og 10) o.s. er forårsaget af en påvirkning som angivet: "løfte et tungt bånd" (bilag 11, s. 2) "løft/træk på sit arbejde" (bilag 11, s. 3) eller "lave et træk" (bilag 11, s. 3).

De i de nævnte billeddiagnostiske undersøgelser beskrevne forandringer vedrørende sagsøgers ryg er degenerative forandringer, der ikke er opstået ved en enkeltstående påvirkning som det anførte.

Spørgsmål C:

Var L¹ henset til hans forudbestående rygkonstitution disponeret for udvikling af ryggener.

Det ønskes herunder oplyst, om sådanne kan opstå spontant eller som følge af almindelige dagligdags bevægelser og belastninger, eller om sådanne gener forudsætter en ekstraordinær belastning.

I egen læges journal (bilag 21) anføres periode med lændesmerter i 2001 og rygsmarter ved vejtrækning i 2005 og 2006.

Herudover er der ikke notater vedrørende ryggener forud for hændelsen 20.12.10. Det er ikke Retslægerådets vurdering, at de nævnte tilfælde giver anledning til, at sagsøger skulle være specielt disponeret for udvikling af ryggener.

Ryggener er almindeligt forekommende i befolkningen såvel med som uden påviseligt udløsende årsag.

Spørgsmål D:

Har L¹ gener, der er forenelige med et posttraumatisk belastningssyndrom.

I givet fald ønskes det oplyst, om sådanne gener helt eller delvist kan henføres til en hændelse den 20. december 2012.

Det ønskes videre oplyst, om sådanne gener er egnede til at påvirke

hans funktionsniveau.

Sagsøger har i sit hjemland i 90'erne ifølge foreliggende akter været udsat for svært traumatiserende oplevelser, der formentlig har givet anledning til udvikling af posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD). Hændelsen 20.12.10 (i spørgsmålet skrives 2012, men det antages, at der menes 2010) kan ikke give anledning til PTSD eller PTSD-symptomer.

Retslægerådet kan ikke udtale sig om i hvilken omfang sagsøgers sandsynlige PTSD påvirker sagsøgers funktionsniveau uden en konkretisering af, hvilken funktion der måtte være tale om, og hvori begrænsningen måtte bestå. Der henvises i øvrigt til Retslægerådets årsberetning 2010 s7 ff.

Spørgsmål E:

Giver ovennævnte spørgsmåls forelæggelse for rådet i øvrigt rådet anledning til bemærkninger.

Nej.

Spørgsmål 1:

Retslægerådet bedes oplyse, hvilke lidelser/gener/smerter som kan konstateres i sagsøgers ryg i perioden 20. december 2010-d.d.

Af journalnotat i egen læges journal (bilag 11) 21.12.10 fremgår, at sagsøger 20.12.10 mærkede smæld i ryggen strålende til begge ben og havde lidt føleforstyrrelser på begge lår. Smerteforværring ved hoste og nys. Henvises del til ortopædkirurgisk vurdering og til fysioterapeut. Ved vurdering hos ortopædkirurg 03.02.11 (bilag 11) beskrives rygsmerter og sovende fornemmelse i begge ben. Fysioterapeutbehandlingerne har været uden større effekt. Objektivt findes lænderyggen fikseret med indskrænket bevægelighed, synes ikke at være kraftnedsættelse i benene, men lidt ændret følesans på højre underben og fod.

Der er foretaget MR-skanning, som viser forsnævring af rygmarvskanalen i niveauet ud for 3. lændehvirvelskive og i øvrigt degenerative forandringer svarende til niveauet ud for 4. lændehvirvelskive. Gennemfører en fysioterapeutvejledt genoptræning på Viborg Sygehus, der initialt synes at give en vis bedring (notat 28.03.11, Ortopædkirurgisk Afdeling, Viborg, bilag 11).

Ved næste kontrol 20.06.11 (bilag 11) anføres, at der er udtalte rygsmerter. Ved neurologisk speciallægeerklæring 27.10.12 (bilag 15) anføres, at der er lændesmerter strålende til begge ben til knæniveau, udstråling i venstre ben, når sagsøger ligger fladt, indskrænket gangdistance.

Objektivt beskrives indskrænket rygbevægelighed, rygsmerter udløses ved 10 graders benløft på højre side og 30 grader på venstre side, mangler venstre akillesrefleks, nedsat følesans for stik og berøring svarende til hele venstre underekstremitet.

Spørgsmål 2:

Retslægerådet bedes oplyse, hvorvidt der er overensstemmelse med de objektive fund og de subjektive klager.

De objektive fund beskrevet hos egen læge 21.12.10 samt 03.01.11 og ved de ortopædkirurgiske vurderinger i Viborg 03.02.11, 05.02.11 samt 28.03.11 og 20.06.11 (alle bilag 11) er i overensstemmelse med de subjektive klager.

Spørgsmål 3:

Retslægerådet bedes oplyse, hvorvidt lidelserne/generne/smerterne i sagsøgers ryg må antages at være en følge af tilskadekomsten den 20. december 2010, som den er beskrevet i stævningen. Retslægerådet bedes ved besvarelsen angive, hvad der taler for henholdsvis imod en sammenhæng.

Sagsøgers rygsmerter er ifølge journalnotat 21.12.10 (bilag 11) opstået i forbindelse med arbejdsfunktion dagen i forvejen.

Det er Retslægerådets vurdering, at sagsøgers rygsmerter er en følge af arbejdsfunktionen.

Spørgsmål 4:

I spørgsmål A anvendes ordet "fastslå". Retslægerådet bedes oplyse, hvilken grad af sandsynlighed, der i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål A lægges til grund.

Ved besvarelsen af spørgsmål A har Retslægerådet vurderet, at de i punkt 1, 2 og 3 nævnte diagnoser ikke er forårsaget af påvirkninger sket 20.12.10.

Retslægerådet har således ikke haft nogen sandsynlighedsmæssige overvejelser vedrørende disse punkter.

Den 13. januar 2014 traf Ankestyrelsen afgørelse i sagen. Resultatet var, at L ikke havde ret til yderligere godtgørelse for varigt mén end de 5 %, som han allerede havde fået. Endvidere havde han ikke ret til erstatning for tab af erhvervsevne.

Af begrundelsen for afgørelsen om varigt mén fremgår blandt andet:

Vi vurderer, at dine rygsmerter som følge af arbejdsskaden svarer til en méngrad på 5 procent. Dine øvrige ryggener er en følge af slidgigtsforandringer og spinalstenose, som ikke har sammenhæng med arbejdsskaden.

Vi har lagt til grund, at du ved vores afgørelse af 23. maj 2012 blev til-

kendt et sikkert varigt mén med 5 procent for daglige rygsmerter og smertebetinget nedsat bevægelighed.

Vi har lagt vægt på Retslægerådets udtalelse af 2. september 2013, hvoraf det fremgår, at dine ryglidelser i form af forsnævring af rygmærskanalen (spinalstenose) og slidgigt i ryggen (degeneratio discii intervertebralis lumbalis) ikke er forårsaget af arbejdsskaden den 20. december 2010.

Vi vurderer, at dine aktuelle ryggene overvejende er en følge af de påviste forandringer af degenerativ karakter, som ikke er opstået ved den enkeltstående påvirkning som arbejdsskaden medførte. Det fremgår af journaludskrift fra egen læge, at du har haft debut af ryggene tilbage i 2001. Selv om du ikke havde symptomer fra dine ryglidelser i tiden umiddelbart inden arbejdsulykken, har du fået påvist en sådan grad af konkurrerende ryglidelser, at disse ville være blevet symptomgivende uanset arbejdsskadens indtræden.

Det er også indgået i vores vurdering, at der ved arbejdsskaden var tale om en mindre påvirkning af ryggen, som ifølge Retslægerådets udtalelse har medført rygsmerter, men ikke de påviste ryglidelser.

Du er med de tidligere 5 procent i varigt mén kompenseret for de rygsmerter og smertebetingede bevægeindskrænkninger arbejdsskaden har medført.

Af begrundelsen for afgørelsen om tab af erhvervsevne fremgår blandt andet:

Vi vurderer, at der er andre årsager til dit arbejdsophør end arbejdsskadens følger.

Vi har lagt til grund, at du på skadestidspunktet var ansat i en tidsbegrænset stilling, som udløb 2 dage efter arbejdsulykken. Din arbejdsgiver har oplyst, at du var ansat på en tidsbegrænset kontrakt, da der kun var midlertidig brug for dig.

Du er tilkendt førtidspension pr. 1. september 2012 på grundlag af din samlede psykiske og fysiske helbredsmæssige tilstand.

Vi har lagt vægt på, at arbejdsskaden mod lænderyggen efter en lægefaglig vurdering har medført skånebehov overfor tungt rygbelastende arbejde over en hel dag. Du burde derfor ikke som følge af arbejdsskaden være hindret i at varetage dit hidtidige eller tilsvarende erhverv som montør og procesinstruktør i samme omfang som forud for skaden.

Det er vores vurdering, at du ville kunne være vendt tilbage til dit ar-

bejde, hvis din kontrakt ikke var udløbet, og hvis du ikke havde haft dine konkurrerende psykiske og fysiske sygdomme.

Retslægerådet har fastslået, at din psykiske lidelse og dine ryglidelser ikke er en følge af arbejdsskaden. Din aktuelle helbreds- og erhvervsmæssige situation skyldes således i overvejende grad psykiske og fysiske lidelser, der ikke kan henføres til arbejdsskaden. Selv om du er tilkendt førtidspension på helbredsbebet grundlag, udgør arbejdsskadens følger en beskedent andel af dit samlede sygdomsbillede, og arbejdsskaden har i sig selv ikke nedsat din erhvervsevne i erstatningsberettigende omfang.

Retslægerådet har i erklæring af 24. januar 2014 besvaret følgende supplerende spørgsmål således:

Spørgsmål F:

I tilslutning til Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 3 ønskes det oplyst, om Retslægerådets vurdering er baseret på sagsøgers angivelse om en tidsmæssig sammenhæng.

Det ønskes i tilslutning til besvarelsen oplyst, om der er objektive holdpunkter, der giver grundlag for at fastslå, at sagsøgers rygsmarter er forårsaget af den arbejdsfunktion, han selv angiver som gennemført den 20. december 2010.

Retslægerådet har vedrørende en tidsmæssig sammenhæng mellem hændelse og smerteopståen henholdt sig til dels journalnotat 21.12.10 (bilag 11), hvor sagsøger har oplyst om sine smerter samt til bilag 7, som er arbejdsgivers anmeldelse, og ulykkesdatoen anføres til 20.12.10, samt hvor der er nøje beskrivelse af hændelsesforløbet og angivelse af navn og adresse på to vidner (medarbejdere).

De objektive undersøgelser kan ikke knytte rygsmerten til en bestemt udløsende årsag/arbejdsfunktion.

Spørgsmål G:

Er de forandringer konstateret ved de i spørgsmål B omtalte billeddiagnostiske undersøgelser samt sagsøgers spinalstenose af en sådan karakter, at de disponerer for også spontant udløste ryggene.

Der er ikke nogen etableret sammenhæng mellem en persons degenerative rygforandringer konstateret ved billedundersøgelser og vedkommendes rygtilstand.

Retslægerådet henviser endvidere til besvarelsen af spørgsmål C.

Spørgsmål H:

Retslægerrådet bedes på basis af de objektive omstændigheder redegøre for, om det er muligt for Retslægerrådet at afgøre og i givet fald i hvilket omfang en hændelse den 20. december 2010 har bidraget til sagsøgers ryglidelse.

I givet fald bedes Retslægerrådet redegøre for præmisserne for vurderingen.

Idet Retslægerrådet opfatter "sagsøgers ryglidelse" som de billedmæssigt påviste degenerative forandringer, henviser Retslægerrådet til besvarelsen af spørgsmål B.

Spørgsmål I:

Retslægerrådet bedes om muligt stille en specifik diagnose som årsag til sagsøgers rygmerter.

Retslægerrådet ser sig ikke i stand til at angive en præcis årsag til sagsøgers rygmerter og kan således ikke stille en specifik diagnose.

Spørgsmål J:

Giver ovennævnte supplerende spørgsmåls forelæggelse for rådet i øvrigt rådet anledning til bemærkninger.

Nej.

Ankestyrelsen afviste i brev af 4. februar 2014 til L advokat at genoptage sagen.

Ankestyrelsen meddelte endvidere i brev af 6. maj 2014 V advokat, at man ikke fandt anledning til at indtræde i retssagen, ligesom der ikke var grundlag for at genoptage sagen.

Det påstævnte beløb fremkommer således:

Erstatning for nærmere opgjort tabt arbejdsfortjeneste for tiden fra 21. december 2010 til 31. august 2012	kr.
208.396,18	

Svie og smertegodtgørelse i perioden fra 20. december 2010 til 22. december 2011	kr.
238.963,56	

Positive udgifter til lægeerklæring	kr.
662,50	

Erhvervsevnetabserstatning i h.t. erstatningsansvarslovens §§ 5-7:

10 x kr. 420.000,00 x 40 % = kr. 1.680.000,00

Aldersreduktion, jf. § 9: kr. 352.800,00

Resterstatning kr.
1.327.200,00

I alt kr.
1.775.222,24

Parterne er enige om den talmæssige opgørelse af sagsøgerens påstand.

Forklaringer

L har forklaret, at han den 20. juni 2005 blev ansat hos V Forud herfor havde han haft arbejde hos en entreprenør i Viborg i to år og hos metalfirmaet i 7-8 år. Efter at dette firma havde flyttet produktionen til Litauen, var han arbejdsløs i fem måneder og søgte mange jobs.

Han arbejdede i Viborg afdelingen, hvor der var et treholdsskift, og han var på aftenholdet. De samlede bagender og forender på vindmøller i en samlestation. Der er tale om kæmpestore dele. Således vejer forenden 35 tons og bagenden mellem 25 og 30 tons. De bruger en 80 tons kran til samlingen, og herefter skal 55 bolte spændes sammen.

De anvendte hydraulikværktøj til sammenspændingen. Dog kunne dette værktøj ikke anvendes til de to sidste bolte på hver side, da der ikke var plads, fordi der var monteret en kabelbakke for tæt på boltene. I stedet brugte de til disse bolte en almindelige mekanisk momentnøgle. Denne er indstillet, så den klikker, når bolten er spændt i det rigtige moment.

I december 2009 havde de indskrænket hos V, og 85 medarbejdere var blevet fyret, herunder ham. Han var arbejdsløs i cirka tre måneder, men da der kom en stor ordre til V, blev han ringet op, om han havde lyst til at komme ind igen. Han blev herefter ansat på en tidsbegrænset kontrakt. Han arbejdede på natholdet, men på skadestidspunktet var han på dagholdet, da der var truffet beslutning herom.

Han udførte arbejdet alene. Han arbejdede sammen med kolleger C og E. C arbejdede inde i møllen, og E arbejdede på den anden side. Uheldet skete om eftermiddagen omkring kl. 14. Under udførelsen af arbejdet med sammenspænding af de to sidste bolte stod han bag boltene lidt bøjet i knæene med det ene ben fremme og det andet ben tilbage. Man skal bruge begge hænder og skal løfte momentnøglen lidt opad. Da han trak opad, og bolten klikkede, fik han ondt i ryggen og faldt lidt ned. Da han mærkede smerten skreg han. Han ved ikke, om nogen hørte det, men han fortalte det bagefter til E

Han gik fra ulykkesstedet til værkføreren P ; kontor og forklarede, hvad der var sket. Han så ikke værkføreren notere noget, men værkføreren gik med ham ud på arbejdsstedet, og han viste ham de to bolte. Værkføreren kiggede på det og ringede til sikkerhedsrepræsentanten, T . T kom efter en halv time og spurgte ham, hvad der var sket, og skrev det ind på en computer. Han har ikke talt med A om uheldet.

Han blev på arbejdet indtil kl. 15.00, hvor han var færdig med at fortælle. Han kom ikke i gang med arbejdet igen. Da han kom hjem, fik han det meget dårligt. Han havde svært ved at bevæge sig og havde ondt i benet. Han kunne ikke sove om natten og måtte tage Panodil. Dagen efter var han til læge.

Selve arbejdsopgaven havde han udført flere gange før, måske 20-30 gange, dog ikke hver gang på venstre side af møllen. På venstre side skal man trække momentnøglen opad, mens man på højre side skal trække den nedad. Han har selv tidligere sagt til værkføreren, K at de to sidste bolte gav store problemer, og at han fik ondt i armene. Også mange andre kolleger havde sagt dette. Han har også sagt det til sikkerhedsrepræsentanten på natholdet. Der blev ikke ændret på arbejdsprocessen, men værkføreren sagde, at de nok skulle kigge på det. Der skete dog ikke noget som helst. Han har ikke fået af vide, at de skulle være to til at spænde de sidste to bolte med momentnøglen. Han har ikke nogen viden om, hvorvidt man efterfølgende har anvendt hydraulisk værktøj til alle bolte.

Han har ikke været på kursus, men har fået af vide, hvordan man skal beskytte sig bedst muligt, når man arbejder med tunge ting. Han stod før uheldet på samme måde, når han spændte bolte med momentnøglen. Han blev efter uheldet sygemeldt og har ikke hørt om, hvad der efterfølgende skete hos sagsøgte.

Han har ikke haft problemer med at arbejde hos sagsøgte på grund af ryggen. Han har været aktiv hele sit liv og har passet sit arbejde. I 2007 arbejdede de med en anden type vindmøller. Der var da 20 bolte, der skulle spændes nedefra inde i vindmøllen. Der var ikke plads nok, og man var nødt til at ligge ned. Han fik da smerter i højre skulder og i nakken. Han arbejdede da på aftenhold. Han fik hjælp fra tillidsrepræsentanten og fortsatte sit arbejde hos Vestas som procesinstruktør som hidtil og lavede herefter ikke fysisk arbejde. Han gik til fysioterapeut, og det blev bedre. Efter tre måneder kom han tilbage til sit hidtidige, almindelige arbejde.

Han har fået af vide, at han aldrig bliver smertefri efter uheldet. Han har store smerter og kan næsten ikke bevæge sig. Lægerne har sagt, at han skulle have trænet, men han kunne ikke arbejde mere. Han har ikke tidligere haft problemer med at arbejde, heller ikke på grund af, hvad han har oplevet i Bosnien. Han har alene været sygemeldt på grund af influenza eller lignende.

Som procesinstruktør optræner man nye medarbejdere. Han arbejdede ikke som sådan efter sin ansættelse på kontrakt fra 2009. Han har som procesinstruktør vist, hvordan man anvender en momentnøgle. Han har selv været til instruktion hos sikkerhedsrepræsentanten, der har vist det. De gik da fra sted til sted og fik vist, hvordan de forskellige opgaver skulle løses. Han har ikke været med til at udarbejde instruktioner som for eksempel bilag B og C. Disse instruktioner stod på et bord ved siden af arbejdspladsen sammen med oplysning om sikkerhedsudstyr. Hvis de var i tvivl om noget, kunne de læse heri.

Der blev ført kontrol med momentnøglerne. Tidligere under hans ansættelse brugte de kun disse nøgler, og først senere kom der hydraulisk værktøj til. Dette var nemmere at bruge, da man ikke skulle bruge kræfter. Det hydrauliske værktøj er måske lidt langsommere end det mekaniske værktøj, da de bruger tid på at montere det hydrauliske værktøj.

A har forklaret, at han er uddannet mekaniker. Han har arbejdet hos politiet i 25 år, heraf i 20 år med arbejdsmiljø. I 2008-2010 var han ansat som arbejdsmiljøorganisator hos S. hvor han undersøgte uheld og korrigerede herfor. Pr. 1. april 2010 startede han som HSE chef hos V. I de seneste to år hos V. var han fuldtids sikkerhedskoordinator og arbejdede med det fysiske og psykiske arbejdsmiljø.

Han sad som arbejdsmiljøchef i ledelsen i Viborg sammen med fabrikslederen og fire øvrige ledere. Han ansatte en HSE koordinator på fabrikken. Det var denne koordinator, der sørgede for sikkerhedsfolk på de enkelte værksteder. Han havde kontor i Viborg ved siden af fabrikslederen, B. Arbejdsmiljøet lå B meget på sinde, og de drøftede det meget. Fabrikken ligger i tre bygninger, og uheldet skete i den bygning, som han sad i.

Hver gang de indførte en ny arbejdsproces, blev der lavet en instruktion med beskrivelse af, hvordan arbejdet skulle udføres, og hvilke sikkerhedsmæssige ting, der skulle tages hensyn til. Eksempler herpå er sagens bilag B og C. Når en ansat startede på et arbejdsområde, gennemgik en procesinstruktør beskrivelsen for denne. Blandt andet L. var en sådan procesinstruktør.

Der blev aldrig indført nyt, uden at de kiggede på risikovurdering. Der var kategorier for farlighed, og det var et meget styret forløb. Der var to niveauer i det miljømæssige arbejde. Der var dels det lovpligtige arbejdsmiljøgruppemøde med deltagelse af ledelsesrepræsentanter og en valgt medarbejderrepræsentant. De holdt møde en gang om måneden angående ergonomi, risikovurdering og kemikalier. Da han startede, havde de haft 400 dage uden uheld. Endvidere var der et lille og et stort miljøudvalg. Det lille udvalg bestod af fabrikslederen, der var formand, to medarbejderrepræsentanter og to lederrepræsentanter. Der blev holdt 4 møder om året og her taget de overordnede strategiske beslutninger om arbejdsmiljøet. Det store arbejdsmiljø-

udvalg var på 26 personer og omfattede alle arbejdsmiljøgrupper. De holdt 10 møder om året, hvorunder alle "nærvæd hændelser" og uheld blev gennemgået og drøftet.

På det tredje niveau holdt de hver morgen kl. 8.15 day management. Her ajourførte fabriksledelsen tavle med arbejdsmiljø/sikkerhed, kvalitet, produktion, lager og flow ind og ud. Dette møde tog normalt ca. 15 minutter, men kunne udvides. Baggrunden for disse møder var, at de arbejdede i skiftehold. Alle "nærvæd hændelser" inden for de seneste 24 timer blev markeret. Hvis han anså det for alvorligt, gik han ud til arbejdsstedet, stoppede arbejdet og kiggede på, om der skulle ske ændringer.

Hvis der sker en ulykke, er det første skridt at standse arbejdet og tilkalde vidnet. Ulykken registreres i en incident database (bilag 7). Der træffes beslutning, om ulykken skal videre registreres til forsikringen og Arbejdsskadestyrelsen. Herefter foretager de en undersøgelse i "fem gange hvorfor", hvorunder de spørger ind til uheldet. En sådan undersøgelse er lavet vedrørende det omhandlede uheld. Der var også lavet en risikovurdering på den pågældende arbejdsproces, der omfattede 53 kilo spænding på bolte manuelt med en momentnøgle. Momentarmen er mere end en meter lang, og man skal under udførelsen bruge sine benmuskler. Det blev vurderet, at det var i området for OK at arbejde videre på denne måde. Han og B havde taget en strategisk beslutning om at forbedre arbejdsmiljøet ved at anvende hydraulikværktøj. Denne ændring var i sin vorden, da han startede hos V.

Det er T og teamkoordinatoren, der har lavet risikovurderingen i forbindelse med den interne undersøgelse. Han var bekendt med, at der ikke kunne bruges hydraulikværktøj til de to sidste bolte. Momentnøglerne blev kalibreret hver uge for at sikre, at de gav det rette klik, når bolten var spændt ved det rette moment på 53 kilo.

Der bliver altid lavet ekstra tiltag efter et uheld, selv om de mener, at arbejdet er udført, som det burde gøres. I dette tilfælde kunne forslaget om, at der var to mand om at trække den manuelle momentnøgle være en måde at løse problemet på.

V afdeling var på uheldstidspunktet under afvikling. Dette var officielt meddelt i efteråret 2010. Alle medarbejdere blev opsagt efter behov, og der blev lavet tidsbegrænsede ansættelser. Han og T var de sidste i afdelingen i foråret 2013.

Han erindrer ikke, om han selv var til stede på uheldsdagen. Han fik altid besked, så snart der var en hændelse, og tog altid til uheldsstedet, medmindre han var i udlandet. Han blev kontaktet om uheldet af T men tør ikke sige om det var på uheldsdagen. Produktionschef H teamleder P arbejdsmiljørepræsentant T og vidnet eller vidnets koordinator gennemgik øvelsen "fem gange hvorfor"

og drøftede, hvordan en gentagelse kunne forhindres.

Efter gennemgangen bad T om at tale med vidnet. T sagde, at der var noget, der ikke stemte og at der var uenighed om hændelsesforløbet. L havde fortalt, at uheldet skete inde under møllen, mens andre sagde, at dette ikke var tilfældet. Selve uheldet blev ikke meddelt til teamlederen, da det skete, men først dagen efter, da L neldte sig syg og fortalte, hvad der var sket. Den tilskadekomne eller hans arbejdskammerater skal henvende sig til teamlederen eller arbejdsmiljørepræsentanten. Som vidnet erindrer det, skete dette ikke. Han sagde, at alle oplysninger skulle ind i management systemet, og at de skulle gøre alt for, at det ikke skete igen.

Uheldet blev ikke anmeldt til Arbejdstilsynet. De anbefalede, at L gik til sin egen læge og anmeldte uheldet derfra. Dette var også på baggrund af, at L havde haft ondt i ryggen før. Han har ikke selv talt med L om uheldet. Hvis han er med i en undersøgelse, taler han med skadelidte. Han har heller ikke haft med udfærdigelsen af den interne undersøgelse at gøre.

C har forklaret, at han fra 2009-2010 var ansat hos V lidt "on and off". Fra april til jul 2010 var han ansat på kontrakt. I 2011 arbejdede han igen i to måneder hos V i Ringkøbing afdelingen.

Han har arbejdet sammen med L i Viborg afdelingen. Han så ikke L komme til skade i december 2010, men L fortalte ham herom. Han husker ikke meget af det, men L var ved at spænde nogle bolte, da det gik galt for ham. Han husker ikke hvordan. Han husker heller ikke, om han har talt med andre om L skade.

Oplyst om L forklaring om uheldet har vidnet forklaret, at de alle har spændt de bolte, hvor de skulle benytte en momentnøgle. Han husker ikke, om der var problemer hermed, men han husker, at der var noget bøvl, når de sad på gulvet under møllen og skulle spænde. Man kunne da glide, hvilket gav problemer.

Han mener, at de anvendte momentnøglen, fordi en kabelbakke sad i vejen for det hydrauliske værktøj. Dette betjenes via knapper, mens momentnøglen skal trækkes op eller ned, og man skal bruge fysisk kraft. Det eneste, han husker, er, at de tit snakkede om, at der var mange situationer, hvor man sad træls med en momentnøgle. Nogle gange skulle man også ind i møllen og spænde bolte.

Han husker ikke, om han er blevet spurgt i forbindelse med den interne undersøgelse af L skade, eller om han er blevet spurgt, om de burde være to om at trække den manuelle momentnøgle. Han har hørt om det. Han aner ikke, om det har været på tale, at L har givet to forklaringer om, hvordan han var kommet til skade. Han husker ikke, om L på uheldsdagen arbej-

dede inde under møllen eller på højre eller venstre side af møllen. De skiftede hele tiden. Han har ingen erindring om, at Latif forud for skaden havde problemer med at udføre sit arbejde på grund af ryggen.

Han har ikke haft forbindelse til lederne om arbejdets udførelse, men de havde intern snak i deres gruppe på cirka 18 mand. Han tror, at de herunder også snakkede om andre bolte end de to omhandlede. Han husker, at det sidst i perioden blev obligatorisk at bruge hydraulisk værktøj til at spænde alle bolte. Han husker dog ikke, om de sidste to bolte da stadig skulle spændes med momentnøglen. Da han startede, blev alt udført manuelt mekanisk, men efterhånden kom der mere og mere hydraulisk værktøj. I starten snakkede de om, at det var nemmere at bruge den mekaniske nøgle, men de fandt senere ud af, at hydraulisk værktøjet faktisk var nemt at anvende.

E har forklaret, at han den 21. august 2006 blev ansat hos V. Den 19. januar 2011 blev han fritstillet. Han arbejdede som montør i Viborg afdelingen.

Han så ikke L komme til skade. Han lå da selv inde i møllen og spændte sammen. Han hørte L sige "av" og så, at L tog sig til ryggen. Han tror ikke, at L sagde noget til ham. L opgave var da at spænde møllen sammen udvendig i venstre side. De havde hydraulisk værktøj til de fleste bolte, men til de sidste to bolte skulle de bruge en momentnøgle. Efter hvad han husker, fortalte L ikke, hvad der skete. Det kan dog godt være, at han efter uheldet har været henne hos L da de talte meget sammen. Han husker ikke, hvor C var beskæftiget på uheldstidspunktet. De skiftede meget.

Han har selv mange gange manuelt spændt bolte som de omhandlede. Man står op herunder. Der sidder en kabelbakke meget dårligt, og det er næsten umuligt at gå ned i knæ og spænde. Boltene sidder i en højde af knap en meter. Man kan ikke rigtig løfte med momentnøglen, men må ned i knæ og løfte. Han tror, at alle gjorde det på samme måde, uden at han dog har lagt mærke hertil. Nogle kolleger sagde, at de skulle have hydraulisk værktøj også til de sidste bolte. Han bekendt kom de ikke til at anvende hydraulisk værktøj til opgaven. Han har ikke set, hvordan L udførte opgaven. Han har ikke talt med T om L skade. Udviklingen var, at de bruge hydraulisk værktøj så meget som muligt.

Han har garanteret set instruktionerne i bilag B og C. De lå på deres arbejdsbænk, og de fik af vide, at de skulle gå hen og se i dem.

Han har ikke arbejdet sammen med L hele tiden. L blev fyret på et tidspunkt. Men når L var der, arbejdede de sammen på den samme station. Han har ikke hørt, at L ikke kunne passe sit arbejde på grund af rygsmerter.

Hvis han skulle udføre det omhandlede arbejde, sådan som han helst ville, skulle han gå helt ned i knæ og trække momentnøglen opad. Imidlertid var kabelbakken i vejen. Han ville hellere bruge hydraulisk værktøj, da det var nemmere. Det er hårdt manuelt at bruge momentnøglen, og det er uhensigtsmæssigt at skulle bruge momentnøglen til de sidste to bolte.

P har forklaret, at han er udlært klejnsmed. Han har tidligere været ansat i men blev i 2007 ansat som produktionsleder hos V. Han var ansat her, indtil V lukkede i slutningen af januar 2011.

Han stod for samlestationen ved forenderne af møllerne og skulle sørge for, at tingene blev udført. Han var ansvarlig for cirka 45 ansatte. Han havde sin daglige gang i værkstedet og havde til slut kontor i et glasbur ud til værkstedet.

I starten samlede de møllerne med momentnøgle. Senere fik de hydraulisk værktøj. Når noget laves om, er der altid lidt besvær, og det tog lidt tid at vænne sig til at bruge hydraulisk værktøj. I december 2010 kunne de sidste bolte ikke spændes med hydraulik, fordi der lå en kabelbakke imellem. De kunne ikke få modhold på, når de satte den hydrauliske maskine på, så den kunne stoppe med at løbe rundt. De arbejdede på at flytte kabelbakken og var ved at konstruere noget værktøj.

Han var med i sikkerhedsgruppen. Der var hos V meget stor fokus på sikkerhed, og der var ikke noget, der stod i vejen for sikkerheden. Der var en sikkerhedsmand og en sikkerhedsrepræsentant i området. De holdt møde en gang om ugen, hvor de drøftede "nærved ulykker", og hvordan problemer kunne løses. Han tænkte, at det næsten var for voldsomt med sikkerheden. Procesinstruktøren tog de nye folk i hånden og instruerede dem. Han lavede også instruktioner som bilag B og C. Disse instruktioner lå i værkstedet og var altid indenfor rækkevidde.

Efter et uheld skulle der laves en intern undersøgelse indenfor 24 timer. De lavede øvelsen "fem gange hvorfor" vedrørende skaden og løste problemet. Han husker ikke, om han var på arbejdspladsen den pågældende dag. Han fik besked om L skade af T men han husker ikke, om det var en eller to dage efter. En skade skal skrives ind i A-skaden (bilag 7). Dette foregår elektronisk. Det var T der lavede den, og så vidt han erindrer, var han ikke med til det. Han husker kun, at han blev orienteret. Han fik at vide, at L lavede fået et smæld i ryggen og var sygemeldt. Så vist han erindrer, talte han ikke med L. Han tror, at L holdt op til jul 2010.

En af de muligheder, der var for at løse problemet, var at sætte to mand på opgaven, så man fordelte kræfterne. Værktøjet blev jævnlige kontrolleret. Det blev kalibreret i hvert fald en gang om ugen og ført ind i skemaer. De

havde en mand, der samlede værktøjet ind. Det var ikke ham, men procesinstruktøren, der instruerede i brug af momentnøgle.

Det eneste, han erindrer angående de to bolte, er, at de gerne ville have lagt alt arbejdet over på hydraulisk værktøj. Mange ansatte var irriterede over at skulle bruge hydraulikken, da det var hurtigere at lave arbejdet manuelt. Det hydrauliske værktøj er lidt tungt.

Han ved ikke, om det var T idé, at der burde være to om at trække den manuelle momentnøgle. Han ved ikke, hvordan man finder ud af, hvem der er vidner til et uheld. Så vidt han husker, har han ikke hørt noget om, at L forud for uheldet havde problemer med arbejdet på grund af ryggen.

T har forklaret, at han er uddannet klejnsmed. Han blev i oktober 2001 ansat hos V på fabrikken i Viborg. Han arbejdede som elektriker i hovedmontagen. I 2003 blev han valgt som sikkerhedsrepræsentant. Dette var han indtil sommeren 2007. De fik en ny driftschef, som sagde altid sikkerhed først. De havde store forventninger til, at der ikke skete ulykker. Han kunne ikke længere udføre elektrikerarbejde, men arbejdede herefter fuldtids som sikkerhedsmedarbejder frem til lukningen i februar 2011.

De brugte fotografiapparater som redskab, idet de tog billeder af forskellige arbejdssituationer, som de brugte i undervisning af personalet. Hvis der var en risiko ved den måde, arbejdet blev udført på, blev det lavet om. Implementeringen af det nye kunne dog godt tage lidt tid.

Hver gang man brugte momentnøglen, var der en risiko. Der var situationer, hvor nøglen svigtede, idet den hoppede af. Endvidere kunne den "takke over", hvilket kunne påvirke fysisk, og man kunne komme ud af balance. De havde momentnøgler til at spænde mange ting. Det lykkedes dog at indføre hydraulik mange steder, og til sidst kunne de spænde det meste hydraulisk. Der manglede kun de sidste bolte, hvor en kabelbakke sad i vejen.

De havde meget fokus på ergonomien. Hvis man løfter opad, skal det ske i lige ryk, og man skal gå ned i knæ. De havde informationsmøder i hele hallen en gang om ugen. Og de enkelte grupper havde møde en gang om ugen. Det første punkt, de snakkede om, var altid sikkerhed. Hans funktion var på dagholdet.

Han må erkende, at den konkrete hændelse med L er nogle år siden. Han arbejdede da sammen med tillidsmanden og to andre. De sad i et bur midt i hallen. Som han husker det, kom nogle og sagde, at der var noget, de skulle have kigget på, da der var sket noget med én, der havde fået et spænd i ryggen. Han husker ikke, om det var L. Han er temmelig sikker på, at han gik med derover og kiggede på det. De snakkede om, hvorvidt arbejdet blev

udført, som det skulle, eller om noget skulle ændres. De udfyldte bladet med A-skade med en kort beskrivelse af, hvad der var sket. Han vil tro, at I var med, men han husker det ikke. Han husker ikke, men tænker, at C og E var der.

Det er ham, der har skrevet den interne undersøgelse (bilag 7). Man kan vælge imellem et "nærved uheld" eller en ulykke. Her var der sket noget, der gjorde ondt, hvorfor det blev betegnet som en ulykke. De skal ud og tale med dem, der har været tæt på ulykken og udfylde skemaet. De tager fotos af situationen og stiller spørgsmål "fem gange why" om, hvorfor ulykken er sket. Når de finder svaret herpå, finder de en løsning.

Han har svært ved at huske, om teamlederen P var med til den interne undersøgelse. De havde forinden uheldet arbejdet med en løsning, hvor der skulle være to mand om at trække den manuelle momentnøgle. Tidligere spændte de alle bolte manuelt. Sammenspændinger er i princippet ens, men værktøjet er ændret. Det er mere omstændeligt at bruge hydrauliske nøgler, og det er hurtigere med den manuelle momentnøgle. Nogle gange måtte de ud og lege politibetjente overfor de ansatte, der holdt fast ved den manuelle momentnøgle.

Typisk snakkede han med teamlederen P hvis der var problemer. Også en overordnet skulle ind over, men han husker ikke, om den overordnede var i huset den pågældende dag. Han er sikker på, at han efterfølgende har snakket med A. Der blev også talt med fabrikschefen, men måske var det P, der gjorde dette.

De talte hos sagsøgte ulykkesfrie dage. Hvis der skete en ulykke, blev optællingen nulstillet. X antal måneder eller år uden uheld udløste et tillæg til gruppen. Han husker ikke, hvordan de havde kontakt til A, men han husker, at de snakkede om, at det var en møgsag, fordi de havde arbejdet meget med en løsning.

Han har været med til at kigge instruktionerne - PVI'erne - igennem (bilag B og C). Der er lavet teknisk support, og de var ude på alle arbejdsstationer, hvor alle kolleger blev instrueret i opdateringerne, og i at de skulle bruge dem. Alle i gruppen brude være bekendt med instruktionerne.

Han har ikke kendskab til, om L tidligere har haft problemer med arbejdet på grund af ryggen. L blev overflyttet til dagholdet for en kort periode. De havde oprindeligt tre hold, et dag-, aften- og nathold.

Parternes synspunkter

L har i sit påstandsdokument til støtte for sin påstand gjort følgende gældende:

Det gøres gældende, at sagsøgte er erstatningsansvarlig overfor sagsøger i anledning af arbejdsulykken den 20. december 2010.

Sagsøger gør gældende, at sagsøgte som arbejdsgiver for sagsøger er erstatningsansvarlig for den indtrufne ulykke, idet arbejdet ikke har været tilrettelagt på sikkerhedsmæssig og sundhedsmæssigt fuld forsvarlig måde, jf. normen i arbejdsmiljølovens § 38.

Det gøres gældende, at arbejdet burde have været tilrettelagt på en sådan måde, at der var hydraulisk værktøj til at klare sammenspændingen af alle 55 bolte.

Det gøres gældende, at opgaven på ulykkestidspunktet blev udført på en uforsvarlig måde, idet det anvendte værktøj ikke var egnet til opgaven, jf. normen i Arbejds miljølovens § 45. I den interne undersøgelse er anført, at der nok burde have været 2 om at trække den manuelle nøgle.

Som arbejdsgiver burde sagsøgte forud for sagsøgers tilskadekomst have sikret, at den korrekte metode blev anvendt. Det gøres således gældende, at sagsøgte ikke har sørget for at der blev givet den fornødne instruktion og eller ført et effektivt tilsyn med arbejdets udførelse, jf. normerne i arbejdsmiljølovens §§ 16 og 17, stk. 2, jf. § 5.

Det bestrides, at sagsøger skulle have udvist relevant egen skyld.

Det gøres gældende, at der med henvisning til Retslægerådets udtalelser af 2. september 2013 og 24. januar 2014 foreligger den nødvendige årsagssammenhæng.

Det gøres gældende, at sagsøgers rygsmerter er en følge af arbejdsfunktionen, idet ulykken den 20. december 2010 har udløst rygsmerterne, og at disse har medvirket til sygeforløbet og sagsøgers tab, jf. afgørelsen i UfR2012.1838H.

Det bestrides, at der foreligger erstatningsretlige relevante forudbestående eller konkurrerende årsager f.s.v.a. ryggen.

Sagsøger gør gældende, at sagsøger er berettiget til erhvervsevnetabserstatning i medfør af erstatningsansvarsloven svarende til et erhvervsevnetab på 40 %, jfr. Arbejdsskadestyrelsens afgørelse af 25. januar 2013 fremlagt som sagens bilag 22.

Det bestrides, at der er ført bevis for, at sagsøger uanset arbejdsskadens indtræden ville have fået symptomer i ryggen, som ville have været arbejdshindrende.

For at forudbestående lidelser kan tillægges betydning i en erstatningssag,

skal det med fornøden sikkerhed sandsynliggøres, at en forudbestående lidelse ville have ført til en nedsættelse af erhvervsevnen på et senere tidspunkt, jf. afgørelsen i UfR2004.4H.

Retslægerådet har ved besvarelsen af spørgsmål C, jf. udtalelse af 2. september 2013, vurderet, at de tilfælde med lændesmerter i 2001 og rygsmerter ved vejtrækning i 2005 og 2006 ikke giver anledning til, at sagsøger skulle være specielt disponeret for udvikling af rygggener.

Retslægerådet har ligeledes ved besvarelsen af spørgsmål G, jf. udtalelse af 24. januar 2014, udtalt, at der ikke er nogen etableret sammenhæng mellem en persons degenerative rygforandringer konstateret ved billedundersøgelse og vedkommendes rygtilstand.

Forud for hændelsen den 20. december 2010 var i stand til på fuld tid at varetage sin arbejdsfunktion, og sagsøgte må tage sagsøger, som sagsøger er.

Det bestrides, at sagsøger for at begrænse sit tab er forpligtet til at stævne Ankestyrelsen, jf. afgørelsen i UfR2003.2483H og UfR2004.4H.

Sagsøger gør gældende, at erstatningskrav kan opgøres som vist i sagens bilag 1, 12 og 30.

Det gøres gældende, at sagsøger, såfremt arbejdsulykken den 20. december 2010 ikke var sket, ville have kunnet påregne arbejde med en løn svarende til den, som er lagt til grund ved opgørelse af krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. sagens bilag 2.

V. har i sit påstandsdokument til støtte for sin påstand gjort følgende gældende:

Det bestrides som udokumenteret at, at sagsøger var udsat for en arbejdsskade den 20. december 2010 som beskrevet i sagsøgers processkrifter.

Det gøres nærmere gældende, at sagsøger ikke i forbindelse med den pågældende hændelse rettede henvendelse til hverken sikkerhedsrepræsentant eller teamleder, men først efter at sagsøgte havde meddelt, at sagsøgers tidsbegrænsede kontrakt, der udløb 3 dage efter hændelsen, det vil sige den 23. december 2010, ikke blev forlænget.

Det bestrides, at arbejdsforholdene skulle have været uforsvarlige. De ansatte, herunder sagsøger har fået sædvanlig sidemandsoplæring og var særligt instrueret om og trænet i både manuelle og hydrauliske opspændinger af bolte, herunder ikke mindst vigtigheden af anvendelse af anerkendte ergonomiske principper.

Der henvises til blandt andet de i sagen fremlagte arbejdsbeskrivelser som bilag B og C. Det bestrides i den forbindelse, at det kan betragtes som ufor-

svarligt, at enkeltstående opspændinger af bolte udføres manuelt. Arbejdet i øvrigt var tilrettelagt med jævnlig rotation for at nedsætte risikoen for belastninger herved.

Såfremt sagsøger ikke måtte have fulgt de angivne instrukser, gøres det gældende, at en eventuel hændelse ene og alene kan henføres til sagsøgers egen skyld.

For så vidt angår spørgsmålet om årsagssammenhæng, bestrides det, at hændelsen den 20. december 2010 har været årsag til de ryggener, som sagsøger påstår er forårsaget af hændelsen.

Det bestrides desuden, at sagsøgers sygdomsmeddelelse og efterfølgende tilkendelse af førtidspension er forårsaget af påvirkninger, han skulle have været udsat for i forbindelse med udførelse af arbejdsopgaver for sagsøgte. Det gøres i forlængelse heraf gældende, at den belastning, han måtte have været udsat for, må anses for at ligge inden for sædvanlige fysiologiske rammer. Sagsøgers gener må således i det hele henføres til sagsøgers forudbestående, degenerative ryglidelse.

Det gøres i den forbindelse gældende, at det efter Retslægerådets besvarelse af parternes spørgsmål, herunder særligt spørgsmål H, jf. svaret på spørgsmål B, kan lægges til grund, at sagsøgers ryggener kan relateres til ikke traumatisk udløste degenerative forandringer, hvilket ligeledes er bekræftet af Ankestyrelsens afgørelse af 13. januar 2014.

På denne baggrund bestrides det, at sagsøger har godtgjort, at han som følge af hændelsen den 20. december 2010 skulle være blevet påført et mén og/eller et erhvervsevnetab af den påståede størrelse. Sagsøgte kan i den forbindelse i det hele tiltræde Ankestyrelsens begrundelse i nævnte afgørelse (bilag 25). Det skal særligt bemærkes, at Arbejdsskadestyrelsens afgørelse baserer sig på den i forhold til almindelige erstatningsretlige principper mere lempelige bevisregel i arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2. Tilsvarende bevislempler gør sig ikke gældende i nærværende sag.

Det gøres nærmere gældende, at sagsøger ikke har opfyldt sin tabsbegrænsningspligt i nærværende sag, idet sagsøger har undladt at indbringe Ankestyrelsens afgørelse for domstolene, hvilket sagsøger i henhold til almindelige tabsbegrænsningsprincipper er forpligtet til, idet beviskravene i en sådan sag – som anført – er betydeligt mere lempelige som følge af særreglen i arbejdsskadesikringslovens § 12, stk. 2.

Sagsøgers kravopgørelse bestrides som udokumenteret. Det bestrides således, at sagsøger i perioden efter udløbet af den tidsmæssige ansættelse har dokumenteret, at sagsøger kunne opnå et tilsvarende arbejde med tilsvarende lønforhold. Dette forhold underbygges af, at sagsøger har en udtalt grad af konkurrerende ryglidelser, og at disse ville være blevet symptomgivende uan-

set hændelsen den 20. december 2010, jf. også Ankestyrelsens udtalelse. Hertil kommer, at sagsøgers psykiske lidelser, der ikke er en følge af arbejds-skaden, ligeledes dokumenterer, at sagsøger ikke ville kunne have opnået et lignende arbejde med tilsvarende lønvilkår i perioden efter den midlertidige ansættelses udløb.

Sagsøgers sygdomsbillede underbygger og dokumenterer således, at sagsøger ikke kan have haft en berettiget forventning om at kunne opnå et indtjeningsniveau svarende til det opgjorte krav.

Rettens begrundelse og afgørelse

På baggrund af de afgivne forklaringer lægger retten til grund, at L den 20. december 2010 var udsat for en arbejdsulykke, da han under brug af en mekanisk momentnøgle var ved at fastspænde to bolte og herunder fik et smæld i ryggen med efterfølgende stærke smerter i ryggen.

Ulykken skete, da L sammen med to kolleger, C og E, var i færd med at sammenspænde for- og bagender til vindmøller. Der blev til dette arbejde anvendt hydraulisk værktøj til at spænde boltene, men til de sidste to bolte kunne dette værktøj ikke anvendes, da en kabelbakke sad i vejen. L arbejdede på ulykkestidspunktet i møllens venstre udvendige side, hvor de to sidste bolte skulle spændes ved at trække momentnøglen opad. Boltene skulle spændes 535 NM.

Det lægges videre til grund, at man i afdelingen havde arbejdet på at finde en løsning, således at også de sidste to bolte kunne sammenspændes med hydraulisk værktøj. Det fremgår af den interne undersøgelse, der efter virksomhedens retningslinier skulle foretages efter en arbejdsulykke, at anvendelsen af den manuelle momentnøgle til at sammenspænde de sidste to bolte måske skete i en dårlig arbejdsstilling, og at der nok burde have været to om at trække momentnøglen.

Det lægges endelig til grund, at der var givet instruktioner i anvendelsen af den mekaniske momentnøgle til de sidste to bolte, men at arbejdet hermed faktisk blev udført forskelligt af de forskellige medarbejdere. Det havde blandt de ansatte været drøftet, at anvendelse af momentnøglen til denne opgave ikke var hensigtsmæssig.

På denne baggrund finder retten - på trods af at der på virksomheden generelt var stor fokus på sikkerheden i arbejdet - at arbejdet med fastspændelse af de sidste to bolte ikke var tilrettelagt på en sikkerhedsmæssig og sundhedsmæssigt fuld forsvarlig måde, jf. arbejdsmiljølovens § 38. V burde således tidligere have sørget for en ændring af den omhandlede arbejdsproces.

V er derfor erstatningsansvarlig overfor L i anledning af ar-

bejdsulykken den 20. december 2010.

Retten finder ikke, at det her overfor er godtgjort, at L har udvist relevant egen skyld.

Det lægges til grund, at L i 2001 forbindelse med sit daværende arbejde fik forbigående lænderygsmærter, der blev diagnosticeret som lumbago, og at han i 2007 under sit arbejde hos V fik smerter i højre skulder, der blev vurderet som en fibersprængning og behandlet med fysioterapi.

Han havde indtil sygdommeldingen efter arbejdsulykken den 20. december 2010 i en årrække haft fuldtidsarbejde, herunder hos V fra 2005, bortset fra to arbejdsledighedsperioder på få måneder. Han var senest ansat i en tidsbegrænset stilling hos V fra den 5. april 2010 til den 23. december 2010, grundet planlagt lukning af V-fdeling i Viborg. L blev pr. 1. september 2012 tilkendt førtidspension dels på grund af kroniske lænderyggener, dels på grund af PTSD.

Det fremgår af Retslægerådets udtalelser, at der ikke er holdepunkter for at fastslå, at L lidelser, forsnævring af rygmarvskanalen, slidgigt i ryggen og posttraumatisk stresssyndrom (PTSD), er forårsaget af påvirkninger, som L måtte være udsat for på sit arbejde den 20. december 2010. De i de billeddiagnostiske undersøgelser beskrevne forandringer vedrørende L ryg er degenerative forandringer, der ikke er opstået ved en enkeltstående påvirkning som det anførte.

Retslægerådet har endvidere udtalt, at det er Retslægerådets vurdering, at L rygsmærter er en følge af arbejdsfunktionen. De objektive undersøgelser kan dog ikke knytte rygmærten til en bestemt udløsende årsag/arbejdsfunktion.

Ankestyrelsen har afgjort, at L rygsmærter som følge af arbejds-skaden svarer til en méngrad på 5 %, idet hans øvrige rygggener er en følge af slidgigtsforandringer og spinalstenose, som ikke har sammenhæng med arbejds-skaden. Ankestyrelsen har endvidere afgjort, at L ikke har ret til erstatning for tab af erhvervsevne, da det vurderes, at der er andre årsager til L arbejdsophør end arbejds-skadens følger.

Retten finder, at det på dette grundlag ikke med tilstrækkelig sikkerhed er godtgjort, at L rygsmærter, som er udløst af arbejdsulykken den 20. december 2010, har medvirket til L sygeforløb i et sådant omfang, at der er den nødvendige årsagsforbindelse mellem arbejdsulykken den 20. december 2010 og L rygggener som grundlag for tilkendelse af erstatning som påstået.

Retten tager derfor V erfindelsespåstand til følge.

Sagsomkostninger

Under hensyn til sagens værdi, forløb og resultat skal L i sagsomkostninger til V betale 60.000 kr. ekskl. moms. Beløbet dækker delvist V udgifter til advokatbistand, idet retten har taget hensyn til, at L har fået medhold i den del af sagen, der vedrører erstatningsansvaret.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, V , frifindes.

Sagsøgeren, L skal inden 14 dage i sagsomkostninger til V betale 60.000 kr.

Marianne Svendsen

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Retten i Aarhus , den 16. september 2014.

Louise Lindgård, Retsassistent